

OD REDAKCJI

W różnorodnych słownikach symboli można przeczytać, że liczba 10 uważana jest za doskonałą. Pitagoras z kolei miał twierdzić, że liczba ta wyraża ludzką wiedzę. Wyrazem zatem tej wiedzy jest dziesiąty, jubileuszowy tom POLONIA MAIOR ORIENTALIS, w którym dwudziestu trzech Autorów podzieliło się swoimi badaniami naukowymi. Dodatkowo na treść tomu złożyły się jeszcze trzy omówienia publikacji dotyczących Wielkopolski wschodniej. A skoro jubileusz, to cynowy lub aluminiowy, choć to ostatnie określenie bardziej pasuje, bowiem to w Wielkopolsce wschodniej, w Koninie działała niegdyś Huta Aluminium „Konin”, a więc występuje pewna zbieżność.

Dekada aktywności czasopisma to jednak dość długi czas. W ciągu tych dziesięciu lat sporo się wydarzyło. Były wzloty i upadki, ale nie opuszczała nas motywacja i chęć przybliżania dziejów Wielkopolski wschodniej szerszej rzeszy Czytelników. Udaje nam się to, nie chwając się, coraz lepiej. Świadczy o tym choćby wzrastająca liczba autorów współpracujących z nami, czy też poczytność artykułów w wersji on-line, które od roku dostępne są na platformie czasopism ejuornals.eu, prowadzonej przez Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Niektóre artykuły z poprzedniego tomu mają już ponad 400 pobrań. Na tej platformie dostępne są wszystkie dotychczas wydane tomy naszego periodyku. Zwiększyła nam się również dość znacznie ocena w bazie Index Copernicus. Za rok 2021 wyniosła ona 95,77 punktu.

Obecny tom realizowany był we współpracy z gminą Dąbie, dla której rok 2023 jest również jubileuszowym. Sześćset lat temu, w roku 1423, Władysław Jagiełło nadał Dąbiu prawa miejskie. W latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku ukazała się już monografia miasta, której autorem był Józef Stanisław Mujta, ale z historią jest tak, że odkrywa ona przed nami ciągle swoje tajemnice, niezbadane i nieopisane dotąd wątki. Niektóre z nich zostały uszczegółowione i zaprezentowane w tym tomie przez Marię Radziszewską, Jacka Biskupskiego, Tomasza Dzikiego, Tomasza Kawskiego i Przemysła Nowickiego.

Przez dziesięć lat wydawania czasopisma trzymamy się konsekwentnie podziału na działy, które nie uległy, jak dotąd, zmianie. A zatem w pierwszym dziale STUDIA znalazło się tym razem miejsce dla czternastu artykułów. Pierwszy z nich autorstwa Tomasza Kawskiego, który przybliżył funkcjonowanie ludności żydowskiej w Dąbiu, od momentu jej osiedlenia się w mieście, aż do zagłady w okresie II wojny światowej. Tekst ten jest zarazem pierwszym poświęconym dziejom Dąbia. Drugim w obu sensach – kolejności w tomie i dedykowany Dąbiu, jest artykuł Tomasza Dzikiego, w którym Autor analizuje i opisuje dziewiętnastowieczny samorząd miasteczka, jego administrację, finanse i majątek. Kolejny artykuł ma również charakter rocznicowy. W tym roku bowiem przypada sto sześćdziesiąta rocznica wybuchu powstania styczniowego. Krzysztof Płachciński pochylił się nad dość interesującym, a zarazem intrygującym wątkiem. Otóż na podstawie wspomnień uczestników opisał, jaką rolę odgrywał alkohol wśród powstańców biorących udział w tym zrywie niepodległościowym. Violetta Wiernicka opowiedziała w swoim artykule o prawosławnej ludności Konina i okolic, która pojawiła się tutaj w dziewiętnastym wieku, w czasie zaborów, a zniknęła prawie całkowicie wraz z wybuchem I wojny światowej. Koniec XIX wieku i początek XX obfitował w okolicach Kalisza w odkrycia monet rzymskich. O samych odkryciach, jak i o losach

skarbów traktuje artykuł Adama Jarycha. Igor Sribniak i Marina Palienko już po raz trzeci przyjrzeni się obozom internowania żołnierzy Ukraińskiej Armii Ludowej przebywających w obozach internowania na terenie Wielkopolski wschodniej. Tym razem przedmiotem zainteresowań stały się placówki oświatowe działające w obozie w Szczypiornie w latach 1922-1923, a podstawą źródłową tej analizy było ukazujące się tam czasopismo – „Ukraiński Surmacz”. Wiek XIX i mniej więcej pierwsza połowa XX wieku, to aktywna działalność towarzystw dobroczynności. Nie inaczej było w Kole, gdzie także organizacja działała. Jej dzieje w świetle protokołów z zebrań zarządów opisała Ewa Barnaś-Baran. Dom Karny w Fordonie był jednym z miejsc odosobnienia dla kobiet, w tym również tych z Wielkopolski wschodniej, które dopuściły się wykroczeń wobec obowiązującego prawa. Magdalena Juszcak dokonuje charakterystyki tych wielkopolanek wschodnich, które dopuściły się kradzieży. Zupełnie inny wątek poruszony został w artykule Juliana Jaroszewskiego, a był nim sport szkolny w Kaliszu, w okresie do 1939 r. Kolejne dwa artykuły odnoszą się do dziejów Dąbia. W pierwszym z nich Jacek Biskupski analizuje obraz życia społecznego w tym miasteczku, w oparciu o relacje zawarte w „Gazecie Kolskiej”, która ukazywała się w Kole, w latach 1932-39. Natomiast Maria Radziszewska przybliżyła działalność Zawodowej Szkoły Doksztalującej, która w okresie dwudziestolecia międzywojennego kształciła terminatorów z Dąbia i okolic. Maciej Kościuszko przybliżył obraz życia w Kaliszu, w latach 1945-46, czyli w czasie, w którym miasto było pod zarządem Armii Czerwonej. Opisał problemy mieszkańców, ale też zwrócił uwagę na część ludności, która podporządkowała się bezwarunkowo komendantowi wojennemu miasta. W latach pięćdziesiątych na wzór sowiecki wprowadzono w Polsce gromadzkie rady narodowe. O tym jak działała jedna z nich, a ściślej rzecz ujmując ta w Brdowie, i tylko w zakresie rozwoju gospodarczego i kulturalnego opisuje w swoim artykule Dariusz Racinowski. I ostatni tekst w tym dziale jest autorstwa Roberta Pokleka. Dotyczy on roli, jaką odegrał Centralny Ośrodek Szkolenia Służb Więziennych w Kaliszu-Szczypiornie, w rozwoju penitencjarystyki i edukacji personelu więziennego.

W dziale drugim – MATERIAŁY – znalazły się cztery artykuły. W pierwszym z nich Piotr Dziembowski podaje metryki chrztów, ślubów i zgonów z parafii w Stawiszynie z ostatnich stu lat Polski nowożytnej. Marcin Mikołajczyk zaprezentował dokument, który powstał w trakcie zjazdu ochotniczych straży pożarnych powiatu kaliskiego. Miało on miejsce 8 stycznia 1919 r. w Rychnowie. Z kolei Przemysław Nowicki powtórnie pochylił się nad relacją dąbianina – Lajwego Wołkowicza, która znalazła się w Archiwum Getta Warszawy. Edycja dokumentu poprzedzona została wnikliwą analizą biografii autora relacji. Ostatni z edytowanych dokumentów to pismo Józefa Goli z marca 1992 r. skierowane do Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Wielkopolska Południowa. Został on opracowany i podany do druku przez Grzegorza Klonowskiego.

Cztery artykuły znalazły się również w dziale BIOGRAFIE. W układzie chronologicznym, jako pierwszy jest artykuł Marty Gołembiewskiej, która przybliżyła postać Zygmunta Dulaskiego – lekarza, archeologa-amatora związanego ze Stawiszynem. Natomiast Jarosław Durka prześledził koleje życiowe Stefana Zakrzewskiego, związanego z Kaliszem, ale urodzonego w Grodźcu, legionisty i oficera Wojska Polskiego. Artykuł przygotowany przez siostrę Monikę Albiniak, to biografia zbiorowa, a obejmuje ona życiorysy trzech kobiet pochodzących z parafii Golina k. Konina, które swoje życie związały ze Zgromadzeniem Sióstr Opatrzności Bożej. I ostatni tekst, napisany przez Wioletę Poturale, to przypomnienie konińskiej pisarki, Janiny Perathoner, która związana była z Koninem i która swoje powieści publikowała pod pseudonimem Janina Weneda.

I wreszcie ostatni dział, którym są RECENZJE I OMÓWIENIA. Tym razem zawiera on trzy pozycje. Bartosz Kielbasa przybliży zawartość piętnastego tomu „Rocznika Kolskiego”, który ukazał się w 2022 r. Książkę Dominiki Pawlikowskiej poświęconą akcji Gestapo przeciwko Polakom w gminie Blizanów analizuje Bogumił Rudawski. Natomiast Róża Pomiecińska omówiła książkę wydaną w serii Kaliszanie autorstwa Anety Kolańczyk, której bohaterką była Maria Konopnicka.

Piotr Goldyn